

מנחות קה

משה שווערד

1. תוספות מסכת מנחות דף קה עמוד א ד"ה סימנא בעלמא
סימנא בעלמא - לגירסא שלא תטעה ושלא תשכח באיזה מנחה א"ר יהודה כי על ידי טעם זה אתו לאדכורי גמרא.

2. איזהו מקומן מסכת מנחות דף קה עמוד א
סימנא בעלמא - כן דרכו של רבי יהודה ליתן סימנים וכדאיתא במתני' לעיל צו. - רש"ש.

3. רמב"ם יד החזקה הלכות מעשה הקרבנות פרק יז
(ה) **האומר הרי עלי מנחה יביא אחת מחמשת מיני מנחות הבאות בנדר ונדבה** אמר הרי עלי מנחות יביא שני (מיני) מנחות מחמשתן אמר הרי עלי מין מנחות יביא שני מנחות ממין אחד **הרי עלי מיני מנחות יביא שתי מנחות משני מינים** וכן אם אמר מיני מנחה יביא שני מינין קבע נדרו במין מהן ושכחו מביא חמשתן:

- **כסף משנה על הלכות מעשה הקרבנות פרק יז הלכה ה**
האומר הרי עלי מנחה וכו'. משנה בפ' בתרא דמנחות (דף ק"ד ע"ב) אלא שמ"ש בספרים באומר הרי עלי מנחות יביא שני מיני מנחות אינו נכון אלא יביא שתי מנחות ואפי' ממין אחד. ונראה דהאי מיני ט"ס הוא וצריך למוחקו וכך היא הגירסא הנכונה יביא שתי מנחות מחמשתן. וכן מ"ש בספרים אמר הרי עלי מיני מנחות גם הוא טעות סופר וצריך למחוק מיני ולכתוב במקומו מין וכן מצאתי בספר מוגה: **אמר הרי עלי מין מנחות וכו' ברייתא שם (דף ק"ה). ומ"ש וכן אם אמר מיני מנחה וכו' שם בעיא ולא איפשיטא ויש לתמוה למה פסקה לחומרא דהא איכא למיחש דמייתי חולין בעזרה ונ"ל דמייתי ומתנה שאם אינו חייב בה תהא נדבה:**

- **רש"י על ויקרא פרק ב פסוק א**
סלת יהיה קרבנו - **האומר הרי עלי מנחה סתם מביא מנחת סלת (מנחות קד) שהיא הראשונה שבמנחות ונקמצת כשהיא סלת כמו שמפורש בענין.** לפי שנאמרו כאן ה' מיני מנחות וכולן באות אפיוות קודם קמיצה חוץ מזו לכך קרויה מנחת סלת:

- **מזרחי על ויקרא פרק ב פסוק א**
ומה שכתב רש"י "שהיא הראשונה שבמנחות", אינו רוצה לומר לפי שהיא הראשונה שבמנחות, דאם כן, האומר, הרי עלי עולה סתם יביא בן בקר, כדלעיל, אלא הכי קאמר, מביא מנחת סלת, ואי זו היא הנקראת מנחת סלת, זו היא הראשונה שבמנחות, לא משאר הארבע מנחות, שגם הם מסלת, לפי שאינה קרויה מנחת סלת רק הראשונה שבמנחות. ונתן טעם למה נקראת הראשונה מנחת סלת יותר משאר המנחות, ואמר מפני שהיא נקמצת כשהיא סלת, וכל שאר המנחות הארבע, שהן, מנחת חלות ומנחת רקיקין ומנחת מחבת ומנחת מרחשת, כולן אינן נקמצות רק אחר אפייתן, כדלקמן. **ואף על פי שאין הלכה כר' יהודה אלא כחכמים, שאמרו מביא מאיזה שירצה, אף על פי כן פירש המקרא הוזה על דעתו, להיותו קרוב לפשוטו של מקרא. וכבר פירשנו פעמים רבות שהרב לא יכוין בפירוש החומש אלא זה...**

- **משנה למלך על הלכות מעשה הקרבנות פרק יז הלכה ה**
האומר הרי עלי מנחה וכו'. **בריש פי"ג דמנחות תנו הרי עלי מנחה יביא איזו שירצה ר' יהודה אומר יביא מנחת הסלת שהיא מיוחדת שבמנחות ע"כ. ורבינו פסק כ"ק וכ"כ רבינו עובדיה ז"ל דאין הלכה כר' יהודה ואף שרש"י ז"ל כתב בפירוש התורה עלה דקרא דסלת יהיה קרבנו האומר הרי עלי מנחה סתם מביא מנחת סלת שהיא הראשונה שבמנחות ע"כ. אלמא דשנה משנתו כר' יהודה כבר הוקשה זה להרא"ם וכתב ואע"פ שאין הלכה כר' יהודה אלא כחכמים שאמרו מביא מאיזו**

שירצה אעפ"כ פירש המקרא הזה על דעתו להיותו קרוב לפשוטו של מקרא וכבר פירשנו פעמים רבות שהרב לא יכוין בפירושו החומש אלא זה עכ"ד.

• **רש"י על מנחות דף נט/א**

מנחת הסולת - דמתנדב מנחה סתם מביא עשרון סלת ושמן ולבונה ובוללה וקומצה כמו שהיא תיה ובדידיה כתיב שמן ולבונה בכל הנך אחריו לא כתיב לבונה אלא ממנחת סלת גמרינן דכתיב בה נפש ומשמע דכל מנחת יחיד טעונה שמן ולבונה כזו:

❖ **רש"י על מנחות דף נט/א**

רש"י ד"ה מנחת הסלת. דמתנדב מנחה סתם מביא כו'. וכ"כ הרע"ב אחריו. ושנו משנתם כר"י ברפי"ג לקמן דל"ה כוותיה. עי' מל"מ פי"ז מהל' מעה"ק הל' ה':

❖ **הגרי"ז על מסכת מנחות דף נט/א**

במתניתין מנחת הסולת, פרש"י דהמתנדב מנחה סתם מביא מנחת סולת, וצ"ע דהא המתנדב מנחה סתם יכול להביא כל מה שירצה עיין לקמן בגמרא (דף ק"ד ע"ב), וצ"ע:

• **דף על הדף מסכת מנחות דף קה עמוד א**

בגמ': בעי רב פפא מיני מנחה מהו כיון דאמר מיני תרתי קאמר ומאי מנחה דכולה מנחות נמי מנחה מיקריין דכתיב וזאת תורת המנחה או דלימא וכו'. ולא נפשטא האיבעי'.

והרמב"ם (פי"ד דמעשה הקרבנות) פסק לחומרא דיביא שני מינין ע"ש.

והקשה הכס"מ מדוע פסק לחומרא, הא איכא למיחש דמייתי חולין לעזרה. ותירץ דמייתי ומתנה שאם אינו חייב בה תהא נדבה ע"כ.

וכתב בספר תורת הקרבנות לרבי יוסף צבי הלוי זצ"ל (הלכה רמ"ו): איכא למימר דכיון דספיקא דאורייתא לחומרא מה"ת לדעת רבינו הא מחויב להביא, וכיון דמחויב לא הוי חולין לעזרה, אלא לפמ"ש החות דעת דבמצוה לא אמרינן ספיקא דאורייתא לחומרא, דהא אמרינן עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק, הילכך בעינן לתירוץ הכ"מ ודו"ק היטב.

4. **ערוך השולחן העתיד הלכות מעשה הקרבנות סימן צו סעיף ו**

ו. תנן בריש פי"ג דמנחות: מנחה מין המנחה יביא אחת, כלומר האומר מנחה עלי או מין מנחה עלי יביא מנחה אחת מן החמש מנחות של נדבה ויביא איזה שירצה, אבל במנחת נסכים ליכא לספוקי דמסתמא דעתיה אמנחות המפורשות הבאות בשביל עצמן ולא בשביל זבח (תוס'). מנחות מין המנחות, כלומר האומר הרי עלי מנחות או מין המנחות יביא שתיים שני מנחות ממין אחד (רש"י ורע"ב). ומיבעי ליה לר"פ בגמ' שם (קה, א) מיני מנחה מהו, כיון דאמר מיני תרתי קאמר דכל המנחות ביחד נקראו לשון יחיד כדכתיב: וזאת תורת המנחה, או דילמא כיון דאמר מנחה חדא קאמר ומאי מיני מנחה ה"ק ממיני מנחה חדא מנחה עלי, ולא איפשטא הבעיא. ופשוט הוא דמיירי כשאומר שנדר כפי שיסבול הלשון, דאם אומר כיוונתי לאחת או לשתיים ודאי נאמן כיון דהלשון סובל שני הפירושים, וכיון דהבעיא לא נפשטה ודאי שצריך להביא שתיים מפני הספק.

5. **רש"י על מנחות דף קה/א**

איכא לספוקי להאי בארבע עשרה מנחות - סלת ומחבת ומרחשת הרי ג' ומנחת מאפה איכא אחד עשר ספיקות דלמא כולה חלות נדר ושמא תשעה חלות וחד ריקק ושמא שמנה חלות ושני ריקקין וכן גרועי לחלות ואסופי לריקקין עד שמא כולה ריקקין [הוי י"א]:

6. יד בנימין

ברש"י ד"ה איכא לספוקי כו' ומנחת מאפה
 איכא אחד עשר ספיקות וכו' עכ"ל,
 נ"צ דמילתא דר"ש מחצה חלות ומחצה ריקין
 הוא צמנחת מאפה תנור לעיל סו"פ כל
 המנחות צאות (דף ס"ג) וא"כ איכא זהו י"א
 ספיקות א) דלמא כולה חלות נדר. ב) דלמא
 תשע חלות וחד ריקין. ג) שמא שמונה חלות
 ושני ריקין. ד) ושמא שבע חלות ושלוש ריקין.
 ה) או שמא ו' חלות וד' ריקין. ו) או ה'
 חלות וה' ריקין. ז) או ד' חלות וששה
 ריקין. ח) או ג' חלות וז' ריקין. ט) או
 ב' חלות וט' ריקין. י) או חלה אחת וט'

ריקין (וש"כ רש"י ז"ל) וכן גרועי לחלות ואסופי
 לריקין היינו גרועי עד לחלה א' ותשע
 ריקין. יא) דלמא כולה ריקין ומלא דיש
 כאן י"א ספיקות צמנחת מאפה תנור, ועוד
 שלשה ספיקות דלמא מנחת סולת או מנחת
 או מרחשת הרי י"ד ספיקות.

7. יד בנימין

בא"ד הרי י"א מנחות עכ"ל. ר"ל דבאופן
 זה יוצא ידי י"א ספיקות, וגם אם
 נדר כולה חלות הרי הציא וכן אם נדר כולה
 ריקין הרי הציא ויוצא ידי שלש עשרה ספיקות.
 ומציא עוד מנחת סולת ומרחשת ומלא
 יוצא ספיר לר"מ די שש עשרה הספיקות
 ע"י שמציא חמשת המנחות וק"ל.

נזיר טהור - השלים את ימי הנזירות שקיבל על עצמו בטהרה, מביא שלש בהמות - כבש
 לעולה, וכבשה לחטאת, ואיל לשלמים, ושוחט החטאת תחילה, ואחר כך העולה, ואחר כך
 השלמים, ואחר כך מגלח, ואם גלח אחר ששחט החטאת או העולה יצא.
 נזיר טמא - נטמא בתוך ימי נזירותו, סתר הכל, וגם הימים שהיה טהור נופלים, וסופר שבקד
 ימים ומזה בשלישי ובשביעי וטובל, ומתגלח באותו היום ומעריב שמשו, וביום השמיני מביא
 את קרבנות נזירות טומאה, שהם שתי תורים או שני בני יונה - אחד לחטאת ואחד לעולה.
 וכבש לאשם, ולאחר שהביא את קרבנותיו מתחיל למנות נזירות טהרה שקיבל עליו. גם אם
 לא הקריבו את עולתו או את אשמו אם הקריבו את חטאתו מתחיל למנות נזירות טהרה.
 מצודע - המצודע מתגלח פעמיים, לאחר שמביא שתי צפרים ועושה את כל הסדר שהבאר
 למעלה, מגלחו הכהן תגלחת ראשונה, ולאחר מכן מונה שבעה ימים ומגלחו הכהן תגלחת
 שניה וטובל ולמחרת ביום השמיני מביא קרבנותיו שהם שלשה כבשים, אחד עולה ואחד
 אשם, וכשבה לחטאת, ואם אין ידו משגת מביא קן - אחד עולה ואחד חטאת, וכבש לאשם.
 והרי הוא טהור ואוכל בקדשים.

והיינו בתגלחת הראשונה יש לנו ג'
 ספיקות, שמה מזורע
 הוא, או נזיר טמא הוא, או נזיר טהור [ואינו
 יכול לגלח עד לאחר ל' יום], וצריך להביא
 עולת צהמה לספק נזיר טהור דאינו מגלח
 אלא על א' מהקרצנות ויתנה צנדצה, וגם
 יביא חטה"ע על הספק שמה נזיר טמא הוא,
 ויביא גם צ' לפרים שמה מזורע הוא ויגלח
 ראשו וזקנו כו' כדרך המזורעים.

[לתגלחת השני' צריך להמתין שוב ל' יום
 (והיינו ששים מתחילת
 המנין) דשמה מזורע הוא והתגלחת הראשונה
 לא עלתה לו אלא לזרעתו או שמה נזיר טמא
 הוא והתגלחת הראשונה לטומאת נזרו הוא
 ולא לתגלחת טהרה הלכך ימנה שוב שלושים
 [דאין תגלחת של נזירות פחות מל' יום], ויגלח
 שנית ראשו וזקנו כדרך המזורעין ואם מזורע
 הוא הרי התגלחת זו השני' שעושה עכשיו
 יעלה לו לתגלחת שני' של זרעתו [דמזורע
 מגלח צ' פעמים], או שמה נזיר טמא הוא
 ולא מזורע וכבר עלתה לו התגלחת הראשונה
 לגילוח טומאתו ועכשיו הוא התגלחת טהרה
 של נזירות, נמצא דבתגלחת זו השני' יש לנו
 צ' ספיקות שמה הוא לזרעתו או לנזירות
 טהרה הלכך יביא שוב עולת צהמה מספק
 שהרי לנזירות צריך לגלח על א' מהדמים,
 ויביא גם חטה"ע לספק זרעתו ואם עשיר
 הוא יתן נכסיו לאחרים והוי עני. [נ"צ ואת
 חטה"ע יקריב למחר מיום הגילוח שהרי לספק
 זרעתו הוא צא וקרצן מזורע הוא למחר מיום
 הגילוח].

ואחר תגלחת השני' שהוא למחרת יום ששים
כבר ילא מידי ספק צרעתו והותר לו
צקדשים, דאף אם מצורע הי' הרי כבר הציא
חטה"ע לספק צרעתו וחטאת היא המעכבתו
מלאכול צקדשים.

לתגלחת השלישית צריך למנות שוב לי יום
דשמא התגלחת
הראשונה היו לצרעתו, וצריך לי יום לתגלחת
נזירות ומגלח פעם שלישית, וצתגלחת זו יש
לנו צ' ספיקות שמא הוא של נזירות טהרה
או של נזירות טומאה, וצריך להציא חטה"ע
לספק נזיר טמא, כמו כן מציא לר"ש אשם
נזיר טמא ומחנה בשלמים וגם צריך להציא
עולת צהמה לספק נזירות טהרה שצריך לגלח
על א' מהדמים, ואחר תגלחת השלישית כבר
יולא גם מידי ספק טומאת נזירות.

לתגלחת הרביעית ימתין שוב לי יום ומגלח
לנזירות טהרה, וצתגלחת
זו יש לנו רק ספק אחד היינו של נזירות
טהרה וציא קרבנות נזירות טהרה ומוטר
לשמות ציין ולהטמא למחיס. זהו תוכן הדברים
של כל דברי התוס' כאן.

9. תוספות מסכת מנחות דף קה עמוד ב ד"ה אשם זה

אשם זה יהא שלמי נדבה - וא"ת והא אמרינן בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מז:): דאשם מצורע שני כהנים מקבלין את הדם אחד ביד ואחד בכלי ושלמים אמרינן דצריך שיקבל כל דמו של פר ויש לומר דתקוני גברא שאני כדאמרינן בפרק התערובות (זבחים דף עו:).

10. תוספות מסכת מנחות דף קה עמוד ב ד"ה וסמיכה

וסמיכה - למ"ד אשם מצורע לאו דאורייתא הוי באקפווי ידיו ואף על גב דשלמים בעו סמיכה גמורה ואשכחן בפסחים בפרק האשה (דף פט:): גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהן דנמנעין מלעשות פסח שני מחמת סמיכה משום תקוני גברא התירן ולמ"ד דאורייתא הזכיר בהם סמיכה וכן נסכים דבין שלמים בין אשם מצורע טעונין סמיכה ונסכים ומיהו נסכים מצינו למימר דנקט משום שאר אשמות דלא בעו נסכים.

איזהו מקומן מסכת מנחות דף קה עמוד ב

ד"ה וסמיכה - למ"ד אשם מצורע לאו דאורייתא הוי באקפווי ידיו - כן נקטו גם התוס' בזבחים עו: (ד"ה וסמיכה), אכן שם בדף לג. (ד"ה סמיכת אשם) כתבו "וקאתי לאשמעינן דטעון סמיכה דאורייתא משום ספיקא דשלמים".
והצ"ק שם מחק תיבת 'דאורייתא', אך בהגהות מלוה"ר וריא"ח שם מקיימים הגירסא, ומפרשים דהתם אזלי תוס' כמ"ד ספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא והכא כמ"ד לקולא, יעו"ש. וראה בקה"י זבחים (סי' מה. ו.) שמפרש באופן אחר. וראה עוד בחי' הגרז"ס כאן שמסתפק אף בדעת התוס' דהכא.

הוי באקפויי ידיו - מבואר כאן דהיכא דאין דין סמיכה דאורייתא שרי רק בהקפת יד. והנה דעת ר' יוסי (חגיגה טז:): דנשים סומכות רשות, והראב"ד בתו"כ ריש ויקרא דעתו שמוטר להן לסמוך בכל כוחן ודלא כיש מפרשים דסומכות בהקפת יד [וכן דעת עוד ראשונים דסומכות בכל כוחן - ע"י בדברינו על מתני' לעיל צג. ד"ה והאשה], ואינו דומה לדהכא, שהרי לר' יוסי הנשים מקיימות מצות סמיכה דאורייתא, וכך נתנה התורה מצוה זו דלאנשים חובה ולנשים רשות.

❖ ספר מנחת חינוך - מצוה קטו - אות ז

ובשער המלך פ"ג ממעשה הקרבנות הי"ג הביא שיטות דאף נשים שאינן בסמיכה מ"מ רשאינן לסמוך אפילו בכל כוחן, ולא הוי עבודה בקדשים דהתורה נתנה להם רשות, וכן בקרבנות שאין צריכין סמיכה, ועיין שם פלפול ארוך. ובעזה"י בסוף הספר אברר דיני סמיכה באורך דהוא מצוה כוללת רוב קרבנות של יחיד, וכאן קיצרתי

11. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן יא

וכן מזבחים (ע"ו ע"ב) יש להוכיח דא"צ להקריש השמן קודם קמיצה דאמרינן שם גבי למחר מביא אשמו ולוגו עמו ומתנה בלוג של נדבה ומקשינן ודלמא לאו מצורע הוא ובעי קמיץ ומשנינן דמקמיץ ודלמא מצורע הוא ובעי למיתן מתן שבע ומשנינן דיהיב והא קא חסר כו' ואי בשעת קמיצה צריך להקריש הלוג א"כ איך ראוי הלוג אח"כ להזאות מצורע הא כמו דדם קרוש פסול לחטאות הפנימיות כדאמרינן במנחות (כ"א). משום דכתיב וטבל והזה והאי לאו בר טבילה והזאה הוא א"כ ה"נ במצורע בעינן וטבל והזה ואין לומר דאחר שמקריש הלוג חוזר וממחה א"כ הו"ל דחוי כדאמרינן במנחות שם גבי דם אך יש לעיין דאם לא יקריש יכול להיות לפעמים הקומץ פסול דקי"ל אין קומץ פחות מב' זיתים ואין הקטרה פחותה מכזית דאכילת מזבח איתקש לאכילת אדם מקרא דאם האכל יאכל מה אכילת אדם בכזית אף אכילת מזבח בכזית וא"כ לפ"ז במשקין דשיעור אכילת אדם הוא ברביעית אף אכילת מזבח ברביעית א"כ בשמן שיעור הקטרה ברביעית וכיון דרביעית שיעור ביצה ומחצה שהוא ג' זיתים נמצא שיכול להיות שיעור רביעית יותר מקומץ דרק אין קומץ פחות מב' זיתים א"כ יכול להיות שלא יהיה בקומץ שיעור הקטרה וצ"ל דקמצי כהנים שקומצם מחזיק ג' זיתים אך לפ"ז יש לעיין דכהנים שאין קומצם מחזיק ג' זיתים היו פסולים לכל עבודות לפי דאמרינן בירושלמי פ"ב ה"א דיומא דכהן שאין ידו מחזקת ב' זיתים פסול לעבודה וכתבו המפרשים ז"ל היינו דפסול לכל עבודות משום דבעינן כהן שיהא ראוי לכל עבודות וכיון דאינו ראוי לקמיצה דאין ידו מחזקת ב' זיתים פסול לכל עבודות [ועיין במל"מ (פי"ג הל' מעשה"ק הלי"ד) שתמה על הרמב"ם ז"ל שלא הביא דין זה] וא"כ כהן שאין ידו מחזקת ג' זיתים יהא פסול לכל עבודות כיון שאינו ראוי לקמיצת שמן [ואפשר כיון שראוי לקמיצה בעולם לא איכפת לן]:

12. יד בנימין

חלות נדר וכן צריך לקמוץ מרקיקין לחודי' שמא ריקין נדר וצ' קמיצות הללו צריך ממ"נ דאי כולה חלות נדר הרי כולה ריקין מציא לנדצה וכן איפכא אבל האיך יעלה א' מהקמיצות הללו להספק שמא מחלה חלות ומחלה ריקין נדר שאז הרי צריך לקמוץ מתרוייהו יחד ויותר מצ' קמיצות צודאי שאינו יכול לעשות דשמא לא נדר אלא כולה חלות או כולה ריקין ונמצא הקמיצה השלישית מיותרת.

שם בגמ', ומיקמן היכי קמן וכו' [פי' שהרי צריך לקמוץ מחלות לחודי' שמא כולה

ומשני דקמתנה ואמר אי חלות לחודייהו נדר
ורקיקין לחודייהו נדר הרי מה שקמץ
מהחלות יעלה להמנחה של החלות ומה שקמץ
מהרקיקין יעלה למנחה של רקיקין (ואף
שמערב הכל קודם הקמיצה מ"מ שפיר יוכל
להכיר מה החלות ומה הרקיקין שהרי מנחת
מאפה נקמנת אחר האפי' וניכר שפיר), ואי
מחנה חלות ומחנה רקיקין נדר האי דקמיצנא
מחלות ליהוי אמחנה חלות ומחנה רקיקין
ודקא קמיצנא מרקיקין ליהו אמחנה רקיקין
ומחנה חלות. [ול"ע דהא אי מחנה חלות
ומחנה רקיקין נדר הרי א"ל אלא קמיצה אחת
וכאן נמצא דעל ספק זה שמא מחנה חלות
ומחנה רקיקין עושה צ' קמיצות גם מחלות
וגם קמיצה מרקיקין, צרם כבר פי' צרבינו
גרסום ז"ל דהתנאי זה מהני דליהוי כקמיצה
אחת ודו"ק].

ופריד' והא צעי מיקמץ חד קומץ מחלות
ומרקיקין כו' פי' שעל כל הספק שמא
מחנה חלות ומחנה רקיקין הרי צריך שהקמיצה
יהי' מתרוייהו יחד והאיך יוכל לנאת ידי ספק
זה ע"י צ' הקמיצות שעושה מחלות לחוד
ומרקיקין לחוד, ומשני ר"ש ס"ל דמהני שפיר
קמיצה מחלות ארקיקין כו' פי' היכי שנדר
מחנה חלות ומחנה רקיקין וק"ל.

13. איזהו מקומן מסכת מנחות דף קה עמוד ב

דאמר אם הביא עשרון אחד משני עשרונות ולוג אחד משני לוגין יצא - כתב בספר ישיר וטוב דאף דקתני לשון
דיעבד צ"ל דס"ל דלכתחילה יכול לעשות כן, דאם לא כן איך ס"ל לר"ש הכא דיעשה כן לכתחילה.